

TÜRKİYE’DE REKTÖR BELİRLEME SÜRECİ ve ‘MÜTEVELLİ HEYETİ’ TARTIŞMALARI

Sultan KAVİLİ ARAP*

Türkiye’de modern üniversite sisteminin kurulmasından bu yana rektörün belirlenmesine ilişkin farklı uygulamalar söz konusu olmuştur. 1934 tarihli İstanbul Üniversitesi Talimatnamesinde müsterek kararname ile atanan rektör, 1946-1981 arasındaki dönemde öğretim üyeleri tarafından doğrudan seçilmiştir. 1981 yılından 1992 yılına kadar atama yoluyla göreve gelirken; 1992 yılından itibaren ise üç aşamalı bir sistemle belirlenmektedir. Rektörün belirlenmesine ilişkin bu sistem, yaklaşık yirmi yıldır uygulanmakta olup, sisteme getirilen eleştiriler rektörlerin belirlendiği dönemlerde dozu artarak devam etmektedir. Günümüzde, yükseköğretim sisteminin revizyonu kapsamında rektör belirlemeye ilişkin değişiklik yapılması planlanmaktadır. Makalenin amacı, rektör belirleme yöntemi tartışmaları ekseninde, sisteme ilişkin sorunların ve çözüm önerilerinin neler olduğunu tespit etmek, bu önerilerin uygulanabilirliğini tartışmaktır. Çalışma dönemsellik olarak YÖK’ün kurulmasından günümüze yaşanan gelişmeler ile sınırlandırılmıştır. Son yıllarda üzerinde ağırlıklı olarak durulan mütevelli heyetinin rektör belirleme sistemi açısından uygulanabilirliği de çalışma kapsamında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim Kurulu, Üniversite, Rektörlük Seçimleri, Mütevelli Heyeti, Eğitim Yönetimi.

Türkiye’de Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) varlığı kurulduğundan bu yana tartışma konusudur. Tartışmalar zamanla boyut değiştirmiş, kurul yavaş yavaş kabul görmeye başlamış, eleştiriler ise 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası çerçevesinde yapılan düzenlemelerin bazılarına yöneltilmiştir. Bu kapsamda üzerinde çok tartışılan konulardan birisi rektörlük seçimleridir. Günümüzde üç aşamadan oluşan rektör belirleme sisteminin her bir aşaması ayrı ayrı eleştiri konusu olmaktadır. Birinci aşama üniversitelerde altı adayın ön seçim sistemi ile sıralanması, ikinci aşama bunlar arasından üç kişilik bir aday listesinin YÖK tarafından belirlenmesi ve üçüncü aşama Cumhurbaşkanının bu üç kişilik listeden uygun gördüğü adayı atmasıdır. Bu süreç kimi zaman üniversitelerin özerkliği kapsamında bütünüyle, kimi zaman da üniversitede yapılan seçimin bir irade göstergesi olduğu ve atamalarda bu iradenin dik-

* Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi.

kate alınmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Konuya ilişkin eleştiriler üniversitelerin sorunlarının işlendiği hemen hemen bütün çalışmalarda yer almaktadır. Bu eleştiriler ışığında bakış açılarının farklılıklarını yansıtan çeşitlilikte çözüm önerilerinin sunulduğu da görülmektedir.

Bu çalışmada amaç, rektör seçimine ilişkin sorunların ve çözüm önerilerinin neler olduğunu tespit ederek, bu önerilerin uygulanabilirliğini tartışmaktır. Çalışma dönemselsel olarak YÖK'ün kurulmasından günümüze gelişmeler ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'de rektörlük seçimlerinin Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze hangi aşamalardan geçtiği de özetlenmiştir. Son yıllarda üzerinde ağırlıklı olarak durulan mütevelli heyetinin rektörlük seçimleri açısından uygulanabilirliği de çalışma kapsamında incelenmiştir.

DÜNYADAN ÖRNEKLERLE REKTÖR BELİRLEME SÜRECİ

Üniversitelerin rektör belirleme biçimi üniversitelerin ilk kurulduğu 11. yüzyıldan beri farklılıklar göstermektedir. 16. yüzyıla kadar öğrenciler tarafından seçilen rektörler daha sonraları öğretim üyeleri, bazen öğrenci ve üniversite çalışanlarının temsilcileri aracılığı ile bazen de doğrudan mütevelli heyeti tarafından belirlenmiştir.¹ Günümüzde yükseköğretim yönetimine ilişkin iki temel model bulunmaktadır. Bunlar; Kuzey Amerika modeli olan “iş yönetimi” modeli ile Kıta Avrupası modeli olan “meslektaşlar yönetimi” modelidir. Ülkelerin üniversite yönetimine ilişkin uygulamaları ise bu iki model arasında kendine en uygun yapıyı oluşturma çabası olarak değerlendirilebilir, ancak yönelimin “girişimci” üniversite modeli olarak adlandırılan yeni bir modele doğru olduğu da gözlemlenmektedir.²

Bu modellerden ABD ve Kanada örneğinde uygulamaları görülen “İş Yönetimi Modeli”nde tümü üniversite dışından atanan üyelerden oluşan bir “Mütevelli Heyeti”, bu heyet tarafından üniversite içinden veya dışından atanan tam yetkili bir başkan vardır. Modelde, akademik kurulların karar yetkileri oldukça sınırlıdır. Fransa, Almanya, Yunanistan gibi daha çok Kıta Avrupası ülkelerinde uygulanan “Meslektaşlar Yönetimi Modeli” ise sınırlı yetkilerle

¹ İbrahim Ortaş, “Üniversitelerin Sorunları-2”, *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 3(1), <http://www.universite-toplum.org/text.php?id=123>, 2003, (18.06.2006).

² YÖK, *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*, <http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/>, 2007, s.25, (20.05.2008).

donatılmış yöneticilerin (Rektör, Dekan, Bölüm Başkanı vb.) seçimiyle göreve getirilmesini öngörmektedir. Bu modelin uygulandığı ülkelerde yöneticilerin seçiminde önemli farklılıkların gözlemlendiği belirtilmektedir.³

Günümüzde ülkelerin yöneldiği “Girişimci Model”de (İngiltere, Avustralya, Hollanda v.b.) çoğunluğunu üniversite dışından atanan üyelerin oluşturduğu bir “Yönetim Kurulu” idari-mali sorumluluğu ve yönetimi üstlenmekte, rektörü seçip atamakta, “Üniversite Senatosu” ise akademik yönetimi üstlenmektedir. Bu modelin “İş Yönetimi” modelinden farkı yükseköğretim kurumlarının genellikle Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Bakanlığı vb. bir bakanlığa bağlı olmasıdır.⁴

Üniversite yöneticileri kimi ülkelerde, Türkiye’de olduğu gibi rektör (rector) olarak tanımlanırken, kimi ülkelerde president, chancellor gibi farklı isimler almaktadır. Bazı ülkelerde tek bir yöneticinin varlığından çok, görev bölüşümü yapmış birkaç yöneticiden söz edilmektedir. Ülkelerin büyük kısmında ise farklı isimlerle (Board of Trustees, Board of Governors, Board of Oversees vb.) ifade edilen Mütevelli Heyeti, Yüksek Eğitim Konseyi, Yükseköğretim Kurulu gibi “ara kurum” bulunmaktadır. Bu kurumlar üniversite yönetiminin seçiminde ülkeden ülkeye değişiklik gösteren düzeylerde etkili olmaktadır.

Bazı ülkelerde rektör üniversitenin akademik bileşenleri tarafından seçilmektedir. Örneğin, Slovenya’da akademik personel ve öğrenciler tarafından, Yunanistan’da ise, üniversitede çalışan tüm personel ve öğrenciler tarafından seçilir. Danimarka ve Birleşik Krallık gibi bazı ülkelerde üyelerinin çoğunluğu üniversite dışından oluşturulan mütevelli heyeti üniversite yöneticisini atamaktadır. Avusturya ve Hollanda gibi ülkelerde ise kurum dışı paydaşlardan oluşturulan bir kurumsal heyet tarafından atanmaktadır.⁵

Almanya’da akademik lider olan ve mali konularda yetkisi bulunmayan rektörü öğretim elemanlarını ve idari personeli temsil eden komisyon seçer, atamayı Eyalet Eğitim Bakanı en az iki yıllı-

³ a.g.k., s. 25.

⁴ Son iki yıl içinde Avusturya, Norveç, Danimarka, Japonya ve Kore de bu modelle geçmiştir (YÖK, a.g.k., s. 26).

⁵ Eurydice, *Higher Education Governance In Europe: Policies, Structures, Funding and Academic Staff*, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/091EN.pdf, 2008, s.36, (15.12.2010).

ğına yapar.⁶ Almanya'daki sisteme özgü önemli bir düzenleme Eyalet Eğitim Bakanının rektörü veto etme yetkisinin olmasıdır.⁷

İki dereceli bir seçim sistemi uygulanan ve rektörün görev süresinin bir dönemle sınırlandırıldığı⁸ Fransa'da rektör adayında profesör olma koşulu aranmaz.⁹ Rektör, öğretim üyeleri, öğrenci ve idari personel temsilcilerinden oluşan üç konseyin (Bilim Konseyi, Yönetim Konseyi ve Eğitim ve Üniversite İşleri Konseyi) ortak toplantısında seçilir, Milli Eğitim Bakanı tarafından atanır.¹⁰

İngiltere'de akademik ve idari yönetici olan rektörü, üyelerinin çoğu üniversite dışından olan ve Yöneticiler Kurulu¹¹ olarak adlandırılan mütevelli heyeti belirler.¹² İtalya'da mütevelli heyetine ve senatoya başkanlık eden rektör,¹³ iç paydaşlar arasında yapılan seçimle belirlenir,¹⁴ bakan tarafından onaylanır. Ancak bakanın göreve başlayan rektörü veto etme yetkisi yoktur.¹⁵

Türkiye'dekine benzer bir Yükseköğretim Kurulu bulunan İsrail'de¹⁶ mütevelli heyeti tarafından yönetilen üniversitelerin akademik lideri rektör, idari lideri başkandır. Rektör hiyerarşik olarak başkana bağlıdır. Rektör adaylarının belirlenmesine yönelik Senato tarafından araştırma komisyonu kurulur. Komisyonun üniversitede görev yapan profesörler arasından belirlediği adaylar arasından

⁶ İhsan Doğramacı, *Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış*, <http://www.dogramaci.org/r-main.html>, 2000, (20.12. 2005); YÖK, a.g.k., s. 25.

⁷ Talip Küçükcan ve Bekir S. Gür, *Türkiye'de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Ankara: Seta Yay., 2009, s. 101.

⁸ YÖK, a.g.k.,s. 25.

⁹ İhsan Doğramacı, a.g.k.

¹⁰ Cafer Marangoz, "Yükseköğretim Reformunda Geç Kalındı?" <http://bilimpolitikasi.tripod.com/Konular/umran.html>, 2003, (12.09.2010); Ayhan Bilsel, "Avrupa'da Üniversite Yönetimi", <http://research.emu.edu.tr/Presentations/Avrupada%20Universite%20Yonetimi.ppt>, 2006, (10.11.2010); Küçükcan ve Gür, a.g.k.,s.104.

¹¹ Eurydice, a.g.k. s. 34-38

¹² Oxford ve Cambridge üniversitelerinde ise rektör, Regent House tarafından üniversiteye bağlı kolejlerin müdür ve müdireleri arasından Oxford'da 4 yıl, Cambridge'de ise 2 yıl süre ile seçilir. Galler'de ise, üniversiteyi oluşturan 5 fakültenin dekanları arasından rotasyonla belirlenir (Doğramacı, a.g.k.).

¹³ Ayhan Bilsel, a.k.

¹⁴ Bazı üniversitelerin yönetim kurullarında, iç paydaşların yanı sıra, üniversiteye malî kaynak sağlayan yerel yönetim ile kamu ve özel kuruluşların temsilcileri de yer almaktadır (Doğramacı, a.g.k.).

¹⁵ Eurydice, a.g.k., s. 34-38.

¹⁶ "The Council for Higher Education Law", http://www.che.org.il/template/default_e.aspx?PageId=301, 2008, (10.12.2010)

seçimi Senato yapar. Rektörün görev süresi üniversiteler arasında farklılık göstermektedir. Örneğin, Hayfa Üniversitesinde üçer yıldan en fazla iki dönem üst üste, Hebrew Üniversitesi'nde ise sekiz yıl görev yapabilir.¹⁷

Amerikan üniversitelerinde yöneticiler seçimle değil, atama ile göreve gelmektedir. Mütevelli heyetleri, en yetkili üst organdır.¹⁸ ABD'de mütevelli heyeti rektör seçiminde etkili olmakla birlikte rektörün seçimine ilişkin tek tip bir uygulama bulunmamaktadır. Örneğin, Wayne State Üniversitesinde¹⁹ mütevelli heyeti sekiz yıllığına halk tarafından seçilen sekiz kişiden oluşur.²⁰ Üniversitenin yönetim kurulu başkanı olan rektörü mütevelli heyeti seçer.²¹ Kaliforniya Eyalet Üniversitesinde rektörün seçimini, atanmasını ve değerlendirilmesini yapan mütevelli heyeti, üyelerin büyük çoğunluğu vali tarafından atanan 25 üyeden oluşur.²² New York Kent Üniversitesinde, üyelerinin onbeşi vali ve belediye başkanı tarafından atanan 17 üyeli bir mütevelli heyeti vardır. Mütevelli heyeti başkanı rektörlük makamı boşaldığında yeni rektör aramak için bir araştırma komitesi kurar. Komite adayların başvurularını toplar, ilk elemelerde aday sayısını yediye kadar düşürür. İkinci elemelerde adaylarla mülakat yapan mütevelli heyeti rektörü seçer.²³ Massachusetts Üniversitesi rektörünü seçen mütevelli heyeti ise, 17 üyesi vali tarafından atanan 22 üyeden oluşmaktadır.²⁴

¹⁷ Constitution of The University of Haifa, http://www.haifa.ac.il/html/html_heb/docs/constitution_eng2010.doc, 2010, (10.12.2010); "Constitution and General Statues of Hebrew University", http://www.huji.ac.il/huji/eng/univer_rules9_e.htm, 2008, (10.12.2010).

¹⁸ Hüseyin Korkut, "Türkiye'de Üniversiteler İçin Model Arayışı", Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1990, 23(1), s. 71.

¹⁹ ABD'de incelenen üniversiteler, eyalet üniversitelerinden çok yerleşkeli olanlar arasından rastlantısal olarak belirlenmiştir.

²⁰ Wayne State University, <http://bog.wayne.edu/about.php>, 2010, (20.11.2010).

²¹ "Board of Governors Bylaws", Wayne State University, <http://bog.wayne.edu/files/bylaws.pdf>, 2007, (15.11.2010), s.1-2.

²² "Rules Governing The Board of Trustees of The California State University", http://www.calstate.edu/bot/documents/rules_of_procedure.pdf, 2006, (08.12.2010), s. 2-4; "Board of Trustees", The California State University, <http://www.calstate.edu/bot/overview.shtml>, 2008, (15.11.2010).

²³ "Chancellor Searches", Board of Trustees; City University of New York, <http://policy.cuny.edu/text/toc/mgp/ARTICLE%20II/Policy%202.3/>, 1997, (15.11.2010).

²⁴ "University of Massachusetts Board of Trustees Bylaws", <http://media.umassp.edu/massedu/policy/Revised%20By-Laws%2024-10.pdf>, 2010, (01.12.2010), s.2-3; "The Board of Trustees", a.g.k.

Ülke örneklerinin incelenmesinden görüldüğü üzere her ülke kendi tarihsel-siyasal-yönetimsel sistemi ile uyumlu rektör seçimi/ataması sistemi kurmuştur.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ÜNİVERSİTE TARİHİNDE UYGULANAN REKTÖR BELİRLEME YÖNTEMLERİ

1933 yılında kurulan ve 1934'te rektörün seçim usulünün belirlendiği İstanbul Üniversitesi Talimnamesi'ne göre rektör Milli Eğitim Bakanının temsilcisi olarak ve onun önerisi ile müşterek kararname ile atanmaktadır. Ancak görev süresi yasa da belirtilmemiştir. 1933 yılında 2291 Sayılı Yasa ile kurulan Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde yapılan rektörlük seçimi Türkiye'de asistanların rektörlerini seçmek üzere oy kullandıkları tek uygulamadır. Bu Yasa'ya göre, rektör iki yıllığına Enstitünün "intihap heyeti" tarafından seçilmekte, bu heyet ise, ordinaryüsler, profesörler, doçentler, şube şefleri ve asistanların aralarından seçecekleri üçer temsilciden oluşmaktadır. Rektör olabilmek için enstitüde en az iki yıl ordinaryüs olarak çalışmış olmak gerekmektedir.²⁵

1946'da çıkarılan 4936 Sayılı Üniversiteler Yasa'nın 12. maddesine göre rektör, fakülte profesörler kurullarının bir arada yapacakları toplantıda iki yıl için, ordinaryüs profesör²⁶ veya profesörler arasından, sıra ile her seçim döneminde farklı bir fakülteden olmak üzere salt çoğunlukla seçilmektedir. 4936 Sayılı Yasa'da 1960 yılında yapılan değişiklikle fakültelerin kuruluş sırasına göre bir seçim düzeni belirlenmesine ilişkin düzenleme getirilmiştir. 1967 yılında yapılan bir başka değişiklikle, altı asli profesörü olmayan fakültelerden rektör seçilemeyeceği ve dönem süresi biten rektörün, bir dönem daha seçilebileceği belirlenmiştir.

1973 yılında çıkartılan 1750 Sayılı Üniversiteler Yasası'nın 13. maddesinde rektörlük seçimine ilişkin yapılan düzenlemede rektörün üç yıllığına, üniversitenin aylıklı profesörleri arasından, bütün öğretim üyelerinin bir arada yapacakları toplantıda seçileceği belirtilmiştir. Süresi biten rektör yeniden seçilebilir, ancak aradan bir dönem geçmeden üst üste iki defadan fazla görev yapması yasaklanmıştır. 4936 Sayılı Yasada var olan sıra ile her fakülteden kuruluş sırasına bağlı kalmak koşuluyla rektör seçimi yapılacağına dair

²⁵ Arif Akman, "Yüksek Ziraat Enstitüsünün Öyküsü", *Gıda Dergisi*, 15(1), 1990, s.10; Tahir Hatiboğlu, *Türkiye Üniversite Tarihi*, İkinci Baskı, Ankara: Selvi Yayınları, 2000, s. 153.

²⁶ Bu kadro 1960 tarihli 115 Sayılı Yasa ile kaldırılmıştır.

düzenleme ve rektörlüğü iki dönem ile sınırlandıran hüküm bu yasada yer almamaktadır.

1982 Anayasasının 130. maddesinde rektörlerin, Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre Cumhurbaşkanınca seçilip, atanacağı belirtilmektedir. 1981 tarihli 2547 Sayılı Yasanın 13. maddesinin ilk haline göre rektör, “Yükseköğretim Kurulunun önereceği yükseköğretimden sonra en az 15 yıl başarılı hizmet vermiş tercihen devlet hizmetinde bulunmuş ikisi üniversitelerde görevli profesörlerden olmak üzere dört kişi arasından Devlet Başkanınca beş yıllığına atanır. Önerilenler atanmadığı ve iki hafta içerisinde yeni adaylar gösterilmediği takdirde Devlet Başkanınca doğrudan atama yapılır. Süresi biten rektör yeniden atanabilir.”

Yapılan bu düzenlemede seçim uygulamasından vazgeçilmiş, doğrudan atama yapılmaya başlanmış, rektörün profesör olması koşulu kalkmış, ayrıca 5 yıllığına atanan rektörün defalarca seçilmesi olanaklı hale getirilmiştir. 1992 yılına kadar uygulanan bu seçim düzeneğinde, 1992 yılında çıkarılan 3826 Sayılı Yasa ile bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre madde şu biçimi almıştır; “Devlet üniversitelerinde rektör, profesör akademik unvanına sahip kişiler arasından görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek adaylar arasından Cumhurbaşkanınca atanır... görev süresi 4 yıldır. Süresi sona erenler aynı yöntemle yeniden atanabilirler. Ancak iki dönemden fazla rektörlük yapılamaz... Rektör adayı seçimleri gizli oyla yapılır... Birinci toplantıda öğretim üyelerinin en az yarısının hazır bulunması şarttır. Bu sağlanmadığı takdirde toplantı 48 saat ertelenir ve nisap aranmaksızın seçime geçilir. Bu toplantıda en çok oy alan 6 kişi aday olarak seçilmiş sayılır, bunlardan Yükseköğretim Kurulunun seçeceği üç kişi atanmak üzere Cumhurbaşkanına sunulur. Vakıflarca kurulan üniversitelerde rektör adaylarının seçimi ve rektörün atanması ilgili mütevelli heyet tarafından yapılır.”

Görüldüğü üzere, 1992’de rektörlük seçimine ilişkin ciddi değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliğe göre, öncelikle rektör adayı belirlenmesinde seçim usulüne dönülmüştür. Rektörün profesör olması koşulu getirilmiştir. Rektörlük süresi 4 yıla indirilmiş ve bir kişinin en fazla iki dönem rektörlük yapabileceği belirtilmiştir.²⁷

²⁷ 2547 Sayılı Yasada rektörlerin yaş haddi 67 olarak belirlenmekle birlikte rektör olarak atanmış olanlarda görev süresi bitinceye kadar yaş haddi aranmayacağı da vurgulanmıştır.

Üniversitelerde seçimin nasıl yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca vakıf üniversitelerinin rektör seçim usulü de ilk kez düzenlenmiştir.²⁸

1992 yılında çıkarılan 3826 Sayılı Yasa, 2547 Sayılı Yasanın 13. maddesinin yanı sıra geçici birinci maddesini de değiştirmiştir. Bu değişikliğe göre yeni kurulan devlet üniversitesi ve yüksek teknoloji enstitülerinin kurucu rektörleri iki yıl için, Milli Eğitim Bakanı ve Başbakanın önereceği 3 isim arasından Cumhurbaşkanınca atanacaktır.

Bu düzenleme 2006 yılında çıkarılan ve 15 üniversitenin kuruluş yasası olan 5467 Sayılı Yasanın geçici birinci maddesinde aynen korunmuştur. Bu süreçte YÖK'ün devre dışı bırakılması nedeniyle Cumhurbaşkanının Anayasa Mahkemesine açtığı dava sonucu geçici birinci madde iptal edilmiştir.²⁹ Ocak 2007 tarihinde kabul edilen 5573 Sayılı Yasanın geçici birinci maddesi ile kurucu rektörlere ilişkin yeni bir düzenleme yapılarak YÖK atama sürecine dahil edilmiştir. Bu düzenlemeye göre "...kurulan üniversitelerin kurucu rektörleri, iki yıllığına Yükseköğretim Genel Kurulu tarafından, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde üye tam sayısının $\frac{3}{4}$ çoğunluğuyla belirlenecek altı profesör adaydan; Millî Eğitim Bakanınca onbeş gün içinde seçilerek Cumhurbaşkanına sunulan üç aday arasından Cumhurbaşkanınca seçilir ve atanır. Yükseköğretim Genel Kurulunca aday belirleme işlemi bir ay içinde sonuçlandırılmadığı takdirde Millî Eğitim Bakanı tarafından belirlenecek üç kurucu rektör adayı Cumhurbaşkanına sunulur."

Cumhurbaşkanı ve ana muhalefet partisi tarafından, kurucu rektör adaylarının Yükseköğretim Genel Kurulu üye tamsayısının $\frac{3}{4}$ çoğunluğuyla, başka bir söyleyişle en az 16 üyenin oyuyla seçileceğini belirten düzenlemenin (5573 Sayılı Yasanın geçici birinci maddesi) iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine dava açılmıştır.

2547 Sayılı Yasanın 6. maddesi uyarınca yirmibir üyeden oluşan Yükseköğretim Genel Kurulu ondört üyeye toplanabilmekte ve sekiz oyla karar alabilmekte iken kurucu rektör seçiminde bu sayı 16'ya çıkarılmıştır. Buna göre $\frac{3}{4}$ çoğunluk sağlanıp rektör adayları bir ay içerisinde belirlenemediğinde, adaylar yine Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenecektir. Bu gerekçeyle

²⁸ Bu çalışmada rektör belirleme sistemine ilişkin yürütülen tartışmalarda vakıf üniversiteleri kapsam dışı tutulmuştur.

²⁹ "5467 Sayılı Kanun", *Cumhurbaşkanlığı Basın Açıklaması*, <http://www.tcmb.gov.tr/ahmet-necdet-sezer-basin-aciklamalari/494/60321/5467-sayili-kanun-.html>, 2006, (08.12.2008).

açılan dava sonucunda 5573 Sayılı Yasanın geçici birinci maddesi iptal edilmiştir.³⁰ Bundan sonraki süreçte, kurucu rektör ataması işlemleri yeni bir yasal düzenleme yapılmadığı için 2547 Sayılı Yasanın değişik 13. maddesine göre yapılmıştır.

2547 Sayılı Yasada rektör seçimlerine ilişkin yapılan son düzenleme ise, 2008’de 5772 Sayılı Yasa ile 13. maddenin rektörün atanmasına ilişkin kısmında açıklayıcı bir düzenleme getirilerek Cumhurbaşkanının kendisine sunulan üç aday içerisinde birini seçerek rektör olarak atayacağını belirtilmesidir. Yeni kurulan üniversitelerde ise rektör adayları olarak başvuran profesörler arasından Yükseköğretim Genel Kurulunun seçeceği üç adayın Cumhurbaşkanlığına sunulacağı, Cumhurbaşkanının, bunlar arasından birini seçerek rektör atayacağını belirtilmektedir.

Bu genel düzenlemeler çerçevesinde Üniversitelerde Akademik Teşkilat Yönetmeliği’nin (1982) dördüncü maddesinde birinci aşama olan üniversitede seçimlerin yapılma usulüne yönelik düzenlemeler yer almıştır. Buna göre, rektör adayları seçimleri gizli oyla yapılır. Birinci toplantıda öğretim üyelerinin en az yarısının hazır olması şartı aranır. Çoğunluk sağlanamadığı halde toplantı kırksekiz saat ertelenir ve nisap aranmaksızın seçim yapılır. Geçerli oylara göre en çok oy alan altı kişi aday olarak seçilmiş sayılır. Adayların eşit oy almaları durumunda sıralama kur’a çekilerek belirlenir. Seçim sonucu, bir tutanakla rektör tarafından Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına gönderilir. Eğer aday sayısı altıdan eksik ise rektör adayları belirleme işlemi tamamlanmamış sayılır. Bu durum Yükseköğretim Kuruluna bildirilir ve en geç bir ay içinde görevdeki rektör yeni aday seçimi için öğretim üyelerini tekrar toplantıya çağırır.

Seçimin ikinci aşaması olan YÖK’ün kendisine sunulan 6 aday içerisinde Cumhurbaşkanına sunulacak olan üç adayları seçme işleminin hangi usulle yapılacağı, Yükseköğretim Kurulu Teşkilatı ve Çalışma Usulleri Yönetmeliğinin “Rektör Adaylarını Belirleme Yöntemi” başlıklı 42. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre YÖK, Üniversitelerarası Kurulca seçilen üyeleri arasından iki, Cumhurbaşkanınca doğrudan seçilen üyeleri arasından bir, Bakanlar Kurulu ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından seçilen üyeleri arasında iki olmak üzere beş üyeyi gizli oyla seçerek “Rektör Adaylarını Belirleme Komisyonu”nu oluşturur. Komisyon, üniversiteler tara-

³⁰ Anayasa Mahkemesi, “2007/18 Karar Nolu Anayasa Mahkemesi Kararı”, http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2484&content=, 2007, (10.12.2010)

findan gönderilen altı kişilik listeye ilişkin Genel Kurula sunulmak üzere bir değerlendirme raporu hazırlar. Genel Kurul toplantısında çoğunluğun oyunu alan ilk üç kişi Cumhurbaşkanına sunulur.³¹

REKTÖR BELİRLEME SİSTEMİNE İLİŞKİN ELEŞTİRİLER ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Türkiye’de rektörün üniversite bileşenleri tarafından doğrudan seçilmesi 1946-1981 arasında gerçekleşmiştir.³² Rektörlerin atamaıyla geldiği YÖK döneminde ise 1992 yılından itibaren üç aşamalı bir sistem uygulanmaktadır. Bu dönemden itibaren rektör belirleme sistemi, her seçim döneminde artan oranda tartışılır hale gelmiştir. Eleştiriler, uzun yıllardır sistemin gözden geçirilmesi ve değiştirilmesine ilişkin önerilerle sürdürülmektedir. Ancak yapılması istenen değişikliklerin boyutları farklılık göstermektedir. Bütün değişiklik önerilerine ek olarak, son yıllarda sistemin bütünüyle değiştirilerek mütevelli heyete geçilmesine ilişkin bir görüş de dillendirilir olmuştur.

Rektör Belirleme Sorunu, Eleştiriler ve Danıştay Kararlarına Yansımaları

Günümüzde üç aşamada yapılan rektör belirleme işleminin her aşaması için ayrı eleştiriler söz konusudur. Birinci aşama olan rektör adaylarının üniversiteden oylama yoluyla sıralanmasına yönelik getirilen eleştiri, sadece öğretim üyelerinin oy vermesi sistemine ilişkindir. Bu konuda öğretim üyelerinin üniversitelerin tüm bileşenlerini temsil edemeyeceği, diğer akademik ve idari çalışanlar ve öğrencilerin de söz hakkı olması gerektiğinin altı çizilmektedir. İkinci aşama olan, YÖK’e gönderilen altı aday arasından üçünün seçilerek Cumhurbaşkanına gönderilme usulü de eleştirilmektedir. Bu aşamada özellikle oy çokluğuna dikkat edilmeden sıralama yapılması ve öğretim üyelerinin yaptığı seçimin dikkate alınmamasına vurgu yapılmaktadır.

Üçüncü aşamada ise, Cumhurbaşkanının YÖK tarafından gönderilen rektör adayları arasından zaman zaman sıralamaya dikkat etmeden YÖK’ün ve üniversitenin tercihleri dışında bir rektör ataması yapmasına ilişkindir. Bu noktada eleştiriler daha çok cumhurbaşkanının makamına birinci sırada gelen ismi atamaması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu üç farklı ancak birbirini takip eden

³¹ Vakıflarca kurulan üniversite veya yüksek teknoloji enstitülerinde rektör adaylarının seçimi ve rektörün atanması, ilgili mütevelli heyet tarafından yapılır.

³² Tahir Hatiboğlu, *a.g.k.*, s. 74, 223.

eleştirilerle birlikte yürütülen rektörlük seçimi tartışmalarında artık yeni modellerin gündeme geldiği bir süreç yaşanmaktadır.³³

Rektörün belirlenmesinde bu sürecin herhangi bir aşamasına ilişkin uygulamalar çoğu kez rektör adayları ve destekleyenler tarafından eleştirilmiş ve verilen kararlar zaman zaman dava konusu edilmiştir. Çalışmada Danıştay kararları bulunan davalardan bazılarına, tartışılan konuyu örneklendirilmek amacıyla, yer verilmiştir. Açılan davalar, Danıştay'ın internet adresinden, Kazancı, Hukuktürk, Legalbank veritabanlarından yapılan taramalardan edinilmiştir.³⁴ Bu tarama sonucunda doğrudan rektörlük seçimlerine ilişkin ulaşılan sekiz dava örneği incelenmiştir. Bu davalar başvuru nedenine göre şöyle sınıflandırılmıştır:

-Rektör adaylarının adaylık koşullarına sahip olup olmadıklarına (1992 yılında yapılan değişiklik nedeniyle iki dönem sınırlandırılması koşuluna) ilişkin bir istisari görüş ve 2 dava,

-YÖK'ün üniversiteden gelen liste sırasında değişiklik yapması konusunda 3 dava,

-Cumhurbaşkanının YÖK tarafından gönderilen sıralamaya uygun atama yapmadığı hakkında 2 dava.³⁵

Rektör Adayı Belirlemede Birinci Aşama: Rektör Adaylarının Adaylık Koşullarını Taşımalarına İlişkin Tartışmalar

Üniversitelerde sadece öğretim üyelerinin oy kullanması uzun yıllardır eleştirilmekte ve değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ancak bu konu daha çok üniversite bileşenleri arasında tartışılmaktadır. Günümüzde üniversite yasası ve ilgili yönetmeliklerde yapılması planlanan değişiklikler arasında bu konu da dile getirilmektedir.

Uygulamaların mevzuata uygun olması nedeniyle rektör adaylarının ön seçimle belirlenmesine yönelik Danıştay'da görülen davalar bu tartışmaları kapsamamaktadır. Bu aşamada açılan davaların gerekçeleri rektör adaylarının rektörlük koşullarını taşıyıp

³³ Seçim sisteminin bütününe ve seçim sonrası rektörlük uygulamalarına getirilen en yaygın eleştiri ise rektörün sınırsız yetkileri ve bunun yarattığı sonuçlar ile ilgilidir. Ancak bu konu çalışma alanının sınırları gereği kapsam dışı bırakılmıştır.

³⁴ Bir davada, dava metni doğrudan davacıdan alınmıştır.

³⁵ Çalışmanın kapsamı gereği sadece rektör atamalarına ilişkin davalar incelenmiştir. Oysa, özellikle YÖK'ün disiplin yönetmeliği çerçevesinde, Cumhurbaşkanının ise Anayasa'nın 105. maddesi çerçevesinde rektörün görevden alınmasını, rektör yetkilerini (yetki aşımını), görev süresi bittiği halde karar almasını içeren çeşitli davalar bulunmaktadır.

taşınamaması ilişkindir. 1992 yılında 2547 Sayılı Yasada yapılan değişiklikle rektörlük süresinin iki dönemle sınırlandırılması kuralı nedeniyle rektör adaylarının görev süresi hesaplamalarında yorum farklılıkları olmuştur. Bu kapsamda, 1992 öncesi rektörlük yapmış olan kişilerin yeniden rektör adayı olması durumunda yasa değişikliğinden önceki görev süreleri, şimdiki görev süresi olan (4 yıl + 4 yıl) süreye eklenecek mi; kurucu rektörlük görev süresi olan iki yıl bir dönem olarak sayılacak mı, gibi sorulara cevap aranmıştır.

Değişiklikten önce 2547 Sayılı Yasanın 13. maddesinde rektörlük süresine ilişkin bir süre sınırı bulunmamaktaydı. Değişiklik sonrası 1992 yılında yapılacak rektörlük ön seçimlerinde bu hükmün geçmişe yönelik işletilip işletilmeyeceğine ilişkin görüş ayrılıkları yaşandığı için YÖK, Danıştay Birinci Dairesinden istişari görüş istemiştir. Danıştay Birinci Dairesi,³⁶ her Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonraki hukuki durumları düzenleyebileceği gerekçesiyle, ilgili hükmün, Yasanın yürürlüğünden önce rektörlük yapan kişilerin rektör adayı olarak seçilip atanmalarına engel olmadığı sonucuna varmıştır.³⁷ Ancak, bu karardan bir yıl sonra Danıştay Beşinci Dairesinde aynı konuda görülen bir davada aksi yönde karar verilmiştir. Dava konusu, “Rektör Adaylarının Seçimle Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar”ın dördüncü maddesine ilişkin olarak rektör aday adaylarının yasaca aranan niteliği taşımadığı iddiasıdır. Bu dava kararında Birinci Dairenin görüşünün aksine, 2547 Sayılı Yasanın ilgili maddesini değiştiren 3826 Sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce iki dönem rektörlük yapmış olanların 17.7.1992 tarihinde yapılan rektörlük seçimlerine katılmaları işleminde hukuka uyarlık bulunmadığı belirtmiştir.³⁸

Bu konuda yorum farklılığı yaratan bir konu da iki yıl olan kurucu rektörlük süresinin bir dönem sayılıp sayılmayacağıdır. YÖK’ün kurucu rektörlük dönemini bir dönem olarak kabul etmeyip, kurucu rektör olarak görev yapan öğretim üyesini tekrar ata-

³⁶ Danıştay, “1992/238 Karar Numaralı Danıştay Birinci Daire Kararı”, 1992.

³⁷ 1750 Sayılı Üniversiteler Kanununun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında “Dönem süresi biten rektör yeniden seçilebilir. Fakat aynı şahıs, aradan bir seçim dönemi geçmeden, iki dönemden fazla rektörlük yapamaz.” hükmü yer almış iken Yasanın Geçici 3 üncü maddesinin son fıkrasında “Bu madde gereğince süresi biten rektör yeniden iki dönem için aday olabilir” biçiminde bir hükme yer verilerek konu ayrıca düzenlenmiştir.

³⁸ Danıştay, “1993/3177 Karar Numaralı Danıştay Beşinci Daire Kararı”, 1993.

ması üzerine açılan dava Danıştay Sekizinci Dairesinde³⁹ görülmüş, davanın reddine karar verilmiştir.⁴⁰

Bu dava örneklerinden 1992 yılında yapılan düzenlemenin yeterince açık olmadığı ve yorum farklılıklarına yol açtığı görülmektedir. Yorum farklılıklarına yol açan sorun, 1750 Sayılı Yasada olduğu gibi geçici madde ile geçmişte rektör olarak görev yapanları kapsayan kısıtlama benzeri bir düzenlemenin yapılmamış olmasıdır.

İkinci Aşama: YÖK'ün Yetkileri

Rektör adayı belirlemeye ilişkin YÖK'ün yetkileri, ilgili yönetmeliğin 42. maddesinde belirtilmektedir. YÖK'ün üniversiteden gelen sıralamayı Genel Kurulda değiştirdiği durumlarda, liste dışı kalan/atanmayan rektör adayları, YÖK'ün tercihini üniversitenin tercihlerine müdahale olarak algılamaları gerekçesiyle itirazlarını dile getirmektedirler. Bu amaçla farklı zamanlarda iptal davaları açılmıştır. Bu konuda incelenen ve Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından görülen üç davadan iptal kararı verilen tek davayı, önseçimde ikinci sıraya yerleştirilen aday YÖK'ün oylaması sonucu ilk üçe girememesi nedeniyle açmıştır. İptal nedeni ise dava süresinde Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunca Anayasa Mahkemesine başvurulması sonucu, Anayasa Mahkemesinin 2547 Sayılı Yasa'nın 6/b-4 maddesini (MEB'nca seçilen iki üye) Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmesidir. Böylece, YÖK'te Milli Eğitim Bakanlığı'nca seçilen iki üyenin yer alması nedeniyle, YÖK tarafından yapılan seçimin hukuki dayanağının kalmadığı belirtilerek işlem iptal edilmiştir.⁴¹

İncelenen ikinci dava üniversitenin yaptığı ön seçimde birinci sırada olan adayın YÖK'ün yaptığı sıralamada ilk üçe girememesi nedeniyle açılmış olup, YÖK'ün yaptığı sıralamanın yasa ve yö-

³⁹ Danıştay, "1999/281 Karar Numaralı Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Kararı", 1999a.

⁴⁰ Davacı rektör adayının temyiz talebi sonucu dava İdari Dava Daireleri Genel Kurulunda görülmüş, davacının; rektör atanan kişinin rektör adayı olma niteliğini taşımadığı yolundaki savı yerinde görülmemekle davanın reddine ilişkin verilen karar onanmıştır. Yine bu konuda 06.08.2008 tarihinde yapılan rektör atamalarında, bir üniversitede rektör atanan kişinin adaylık koşullarını taşımadığı gerekçesiyle atamanın iptaline ilişkin açılan davada Danıştay Sekizinci Dairesi yürütmeyi durdurma talebini reddetmiştir, ancak dava henüz sonuçlanmamıştır "Danıştay 'Rektörlük davası'nda yürütmeyi durdurmayı reddetti", <http://www.memurlar.net/haber/158717/>, 2010, (15.10.2010).

⁴¹ Danıştay, "1999/2923 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı", 1999b.

netmeliklere uygun yapıldığı gerekçesiyle iptal istemi reddedilmiştir.⁴² Üçüncü dava da aynı içerikte olup, öncelikle yerel mahkemede görülmüş, iptal istemi hem yerel mahkeme, hem de temyiz makamı olarak Danıştay tarafından reddedilmiştir.⁴³

İncelenen üç dava örneğinde görüldüğü üzere üniversitelerin yaptığı seçim sonucu ataması yapılmayan rektör adayları açısından bu uygulama, her bir dava için kendine özgü koşullar taşımak kaydıyla, yargıya taşınmıştır. Ancak yargı, Yükseköğretim Kurulu Teşkilatı ve Çalışma Usulleri Yönetmeliğinin “Rektör Adaylarını Belirleme Yöntemi” başlıklı 42. maddesine uygun davranıldığını belirterek uygulamaları hukuka uygun bulmuştur. Davacılar, yönetmeliğin ilgili maddesindeki düzenlemeyi özerkliği zedeleyici bir uygulama olarak değerlendirerek dava açmıştır. Ancak, sistemin kurgusunda özerkliği esas alan bir bakış açısı bulunmamaktadır. Ayrıca, yürürlükte bulunan rektör belirleme sistemi üniversite seçimlerini “icrai nitelikte” değil, “hazırlık işlemi”⁴⁴ olarak değerlendirmektedir. Asıl seçme işlevi ise YÖK’e bırakılmıştır. Bu nedenle, üniversitelerin yaptığı ön seçimden çok YÖK Genel Kurulunda yapılan oylamadan çıkacak sıralama önem kazanmaktadır. YÖK’ün ön seçimleri dikkate alarak ya da göz ardı ederek seçim yapması ise takdirine bırakılmıştır. Bu nedenle 1992 yılında yapılan 13. madde değişikliği rektör seçim sistemine geçiş olarak algılanmamalıdır.

Üçüncü Aşama: Cumhurbaşkanının Rektör Ataması

Rektör belirlemenin son aşamasında Cumhurbaşkanı, YÖK tarafından makamına gönderilen üç isimden birini rektör olarak atamaktadır. Bu atamada genel eğilim YÖK’ten gelen sıralamaya dikkat etmek biçiminde olsa da, zaman zaman Cumhurbaşkanının sıralama dışı atama yaptığı görülmektedir. Bu süreçte, kimi zaman YÖK’ün üniversiteden gelen sıralamayı değiştirmesi durumunda Cumhurbaşkanının müdahale ederek üniversitenin tercihi uygun bir karar verdiği (Ör. İnönü Üniversitesi, 1996, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2001,⁴⁵ Mersin Üniversitesi, 2010)⁴⁶ kimi zaman YÖK

⁴² Danıştay, “1999/7145 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı”, 1999c.

⁴³ Danıştay, “2003/2062 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı”, 2003.

⁴⁴ İlhan Özyay, *Günışığında Yönetim*, İstanbul: Alfa Yayınevi, 2002, s. 436.

⁴⁵ Cumhurbaşkanı Sezer’in 2000 yılında kendisine gönderilen listeyi tekrar düzenlemeleri için YÖK’e iade etmesi nadir görülen bir uygulama olması nedeniyle incelenmemiştir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Faik Saralioğlu, “Akademik Ortamda

üniversiteden gelen sıralamayı değiştirmediği halde Cumhurbaşkanı'nın sıralamayı değiştirerek en çok oy alan adayı atamadığı (Ör. Gazi Üniversitesi, 2004, Osmangazi Üniversitesi 2007)⁴⁷ kimi zaman da üniversiteden gelen sıralamayı YÖK'ün değiştirdiği ve cumhurbaşkanının değişen listeye uygun atama yaptığı görölmektedir (Ör. Mersin Üniversitesi 1996, Kafkas Üniversitesi 2010).⁴⁸

Dikkati çeken konu cumhurbaşkanlarının siyasal kimliğinden bağımsız olarak eleştirilerin niteliğinin değişmemesidir. Her ne kadar ön seçim sisteminin 1992'de başlamasından bu yana görev yapan üç cumhurbaşkanı da eleştirilere konu olan atamalar yapmış olsa da, eleştirilerin odağındaki isimler son iki cumhurbaşkanı, Sezer ve Gül olmuştur. Bunda son yıllarda üniversite sayısının artması da etkili olmuştur.

Yapılan bir araştırmada eski Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, görev süresi boyunca gerçekleştirdiği 119 rektör atamasından 95'inin üniversitelerde yapılan seçimlere uygun olduğu, 24 atamanın ise düşük oy alanlardan yapıldiğı belirlenmiştir. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ise 2007-2009 yılları aralığındaki 2 yıllık sürede 23 kurucu rektör ataması dışında, atadığı 31 rektörün 18'ini üniversitelerde yapılan seçimlere uygun olarak, 13'ünü ise daha az oy alanlar arasından belirlediği ifade edilmektedir.⁴⁹ Yapılan rektör atamaları, siyasal ve yönetsel kültürümüzün de etkisiyle, belirli bir düzen içerisinde yürütölememektedir. Üniversitelerin ön seçim ile belirlediği birinci adayın atanması biçiminde bir gelenekselleşme oluşturulamamakta, siyasal konjonktüre bağlı siyasal kararlar olarak biçimlenmektedir.

Kabul Edemediklerimiz", *Tıp Dünyası Dergisi*, S:71, <http://www.ttb.org.tr/TD/TD71/5.html>, 2000, (10.12.2010).

⁴⁶ Örnek atamalar için bkz. Kemal Gözler, "Cumhurbaşkanı - YÖK Çatışması", *Ankara Barosu Dergisi*, 59(2001/1), s.37-59; "Rektörlük Seçimleri", <http://www.malatyahaber.com/haberler/templates/malatya-new.asp?articleid=16613&zoneid=5&y=31>, 2008, (10.01.2011); Abdullah Gül, "Üniversiteler Konusunda Yeni Bir Dönem Başlamalı", <http://www.tccb.gov.tr/haberler/170/47596/cumhurbaskani-gul-universiteler-konusunda-yeni-bir-donem-baslamali.html>, 2008, (10.10.2010).

⁴⁷ Örnek atamalar için bkz. Danıştay, "2007/805 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı", 2007; Kemal Atlan, "Gül, Erkeklere Fark Atan Bayan Rektör Adayını Atamadı", *Milliyet Gazetesi*, 7 Eylül 2007, <http://www.milliyet.com.tr/2007/09/07/son/sontur68.asp>, (15.11.2010).

⁴⁸ Örnek atamalar için bkz. Danıştay 1999a, a.k.; "Abdullah Gül O rektörü Atamadı", <http://www.internethaber.com/abdullah-gul-o-rektoru-atamadi--309010h.htm>, 11 Kasım 2010.

⁴⁹ Kıvanç El, "Köşkün Rektör Karnesi", www.memurlar.net/haber/154522, 2009, (20.12.2010).

Cumhurbaşkanının rektör ataması işlemine ilişkin ulaşılan iki dava incelenmiş olup, davalarda Cumhurbaşkanının takdir yetkisini kullanarak karar verdiği, bu durumun da hukuka aykırı bir yönünün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu davaların birincisinde Cumhurbaşkanına sunulan üç kişilik listedeki adaylardan birisinin çekilmesi sonucu listede meydana gelen eksiklik, YÖK'ün dördüncü ismi bildirmesiyle giderilmiştir. Cumhurbaşkanının bu dördüncü ismi rektör ataması üzerine listede yer alan bir rektör adayı iptal davası açmış, ancak Danıştay Sekizinci Dairesinin kararı işlemin mevzuata ve hukuka aykırı olmadığı yönünde olmuştur.⁵⁰ Bununla birlikte, Cumhurbaşkanına sunulan üç kişilik listede adı bulunan üçüncü sıradaki adayın liste Cumhurbaşkanının önüne gelene kadar istifia etmemiş olması ve son süreçte çekilmesi manidardır. Bu da rektör belirleme işleminin siyasal niteliğini gösteren bir örnek olarak algılanabilir.

Diğer davada ise, YÖK'ün gönderdiği listede birinci sırada olan rektör adayının rektör atanmaması üzerine idare mahkemesine açtığı dava reddedilmiş, temyiz davası ise Danıştay Sekizinci Dairesinde görülmüş ve Cumhurbaşkanı tarafından takdir yetkisi kullanılarak rektörün seçilip atanması işlemi hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle temyiz talebi reddedilmiştir.⁵¹ Bu davada ise takdir hakkının sınırları tartışılmıştır.

Rektörün Belirlenmesine İlişkin Öneriler

Günümüzde Türkiye'de rektörün belirlenmesine ilişkin tespit edilen sorunlar çerçevesinde çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler iki grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi, mevcut YÖK düzeni içerisinde bazı değişiklikler yaparak sisteme ilişkin eleştirileri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda sunulan öneriler; üniversitelerde seçmen sayısının artırılmasıyla daha katılımcı seçimlerin düzenlenmesi, üniversitelerin kararlarının öncelikli olarak dikkate alınması, YÖK'ün karar sürecine etki etmemesi gibi çeşitli temel görüşleri dikkate almaktadır.

İkinci grup öneriler ise son zamanlarda çok farklı çevrelerce üzerinde durulan mütevelli heyeti uygulamasının çeşitli varyasyonlarına ilişkindir. Bir başka anlatımla, mütevelli heyeti uygulaması kapsamındaki öneriler, sistemin Türkiye'ye uyarlanması yönündedir. İsrail örneğinde görüldüğü gibi, YÖK kaldırılmadan üniversite bünyesinde mütevelli heyeti oluşturulmasının yanı sıra, ABD örne-

⁵⁰ Danıştay, "1995/3624 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı" 1995a.

⁵¹ Danıştay, 2007, a.k.

ğinde görüldüğü gibi, YÖK'ün kaldırılması suretiyle her üniversitede ayrı mütevelli heyetlerinin kurulması da öneriler arasında yer almaktadır. Kimi kesimler özellikle iş dünyasının dahil edilmesi söz konusu olduğunda, Türkiye'nin henüz bu tür bir mütevelli heyeti uygulamasına hazır olmadığını belirtirken, kimi kesimler bunu bir tehdit olarak algılamamaktadırlar.

Diğer yandan Dokuzuncu Kalkınma Planı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda⁵² rektörlerin seçim sisteminin değiştirilmesi ve yetkilerinin kısıtlanmasına ilişkin rektörlerin seçimi ve atanmaları konusunda bir öneri bulunmamakla birlikte,⁵³ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda⁵⁴ yeterli açıklayıcılık ve özgünlükte olmamakla beraber rektörlerin seçim sistemine ilişkin çeşitli öneriler bulunmaktadır.⁵⁵

YÖK Sistemi İçerisinde “Daha Katılımcı” Bir Model Geliştirilebilir mi?

Günümüzde uygulanan sisteme ilişkin çok sayıda eleştiri bulunmakta, ancak öneriler sınırlı kalmaktadır. Bu öneriler genellikle, YÖK sistemi devam ettiği sürece 2547 Sayılı Yasada ve ilgili yönetmeliklerde bazı değişiklikler yapılarak bütün üniversite bileşenlerini daha mutlu edecek bir yapılanmaya nasıl gidilebileceği yönündedir. Bu çerçevede mevcut sistemde katılımcı yönde değişiklik yapmanın yeterli olmayacağı, biçimsel kalacağı, bugüne kadar yapılan değişikliklerin yetersiz olduğu ve bu sorunun bir zihniyet sorunu olduğu; Batı Avrupa ve ABD'deki birçok üniversitede artık seçim sisteminin uygulanmadığı gibi görüşlerle seçim sisteminden vazgeçilip, doğrudan atama yöntemine geçilmesini önerenler de bulunmaktadır.

YÖK sistemi kaldırılmadan sorunların giderilmesine yönelik öneriler dört başlık altında sınıflandırılabilir:

⁵² DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Planı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT yayını, 2009.

⁵³ Konuya ilişkin sadece “Anayasanın 130 ve 131.maddeleri, demokratik, özgün, özgür ve özerk bir üniversite anlayışına uygun şekilde yeniden düzenlenmelidir” ifadesi yer almaktadır. DPT, a.g.k., s. 112.

⁵⁴ DPT, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT yayını, 2000, s. 112-115.

⁵⁵ Sunulan öneriler daha çok bireysel görüşleri yansıtmakta olup, görüş birliği içerisinde sunulan öneri, eskiden olduğu gibi aynı fakülteden en çok iki dönem üst üste rektör seçilmesi yönündedir. Bu öneri seçim sisteminin bütünü tartışılmadan sadece seçimin birinci aşamasına getirilmesi düşünülen bir kural olarak parçacıdır.

- 1) Seçmen niteliğinin değiştirilmesi,
- 2) Rektör yetkilerinin kurullara delegasyonu bağlamında seçmen sayı ve niteliğinin artırılması,
- 3) Üç turlu çoğunluk yöntemine göre seçim yapılması,
- 4) Seçimden vazgeçilerek atama yöntemine dönülmesi biçiminde

1. Seçmen niteliğinin değiştirilmesi: Üniversitelerde yapılan rektör adaylarını belirleme seçimine ilişkin önerilerden birisi katılımın düzeyi konusundadır. Mevcut durumda sadece öğretim üyelerinin görüşleri dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla seçim öncesinde rektör adayları da doğal olarak diğer üniversite personelinin ve öğrencilerin taleplerinden daha çok seçmen kitle olan öğretim üyelerinin talepleri ile ilgilenmektedir. Bu durum özellikle rektör seçildikten sonra ikinci dönem rektör olma hazırlıklarında görülmektedir. Rektör, ikinci döneme yatırım yapma güdüsüyle yönetim stratejisini belirlemektedir. Bu durum üniversitenin tüm bileşenlerinin görüşlerini ve taleplerini dile getirebildiği katılımcı bir yönetim sisteminin önünü tıkamaktadır. Oysa eğer seçim sistemine devam edilecekse, bu durumda seçmen sayısı ve niteliğinde yeni bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda küçük farklılıklar içeren öneriler bulunmaktadır. Bu önerilerin tamamında bütün akademik personelin, idari personelin oyları ile rektör seçimi önerilmektedir.⁵⁶ Bunun yanı sıra bu seçimin yürütülmesini sağlayacak ve öğrenci temsilcilerinin oy haklarının olduğu bir yönetim organını işler kılmak da önerilmektedir.⁵⁷ Bu önerilerde rektör adaylarında bazı özelliklerin aranması gerektiği belirtilmektedir. Bu özellikler; rektör adaylarının yönetim alanında öğrenim görmüş olması veya yönetim alanında deneyimli olması koşulu, (rektör adayının üniversitenin kadrolu öğretim elemanı olması hususunda görüş ayrılıkları bulunmakla birlikte), profesörler arasından seçilmesi vs.dir.⁵⁸

⁵⁶ İbrahim Çankaya ve Fatih Töremen, “Türkiye, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversite Yönetimlerinin Karşılaştırılması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 161; Rabia Bahar Üste, “Üniversite Rektörlük Seçimine Alternatif Yaklaşım ve Dokuz Eylül Üniversitesi Örneği”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 3(1), <http://eab.ege.edu.tr/pdf/3/C1-S1-2-M5.pdf>, 2003, (10.11.2010), s. 42.

⁵⁷ İbrahim Ortaş, a.k.

⁵⁸ İbrahim Çankaya ve Fatih Töremen, a.g.k., s. 161; Rabia Bahar Üste, a.g.k., s. 43-44

2. *Rektör yetkilerinin kurullara delegasyonu bağlamında seçmen sayı ve niteliğinin artırılması:* İkinci öneri seçmen niteliğinde yapılan değişiklik ve seçmen sayısının artışının sorunları çözmeye yeterli olmayacağı görüşünden hareketle Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi Raporu'nda (YÖK, 2007:165-166) yer almaktadır. Raporda, öncelikle senato ve üniversite yönetim kurullarının, yetkilerinin güçlendirilmesi, alınan kararların rektörü bağlayıcı olması, senatonun, dekanlar, seçilerek gelen fakülte temsilcileri, öğrenci konseyi başkanı, üniversite düzeyinde seçilerek gelen birer profesör, doçent, yrd. doçent, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi ve öğrenci temsilcisinden oluşturulması gerektiğinin altı çizilmektedir. Rektörün görev süresinin beş yıla çıkartılarak, tek dönemle sınırlanması önerilmektedir. Rektör belirlenmesinde ise, geniş katılımlı ve tek dereceli seçimden son yıllarda birçok ülkede uzaklaşıldığı, bazı ülkelerde üniversite dışından paydaşların da katıldığı mütevelli heyet tarzı yapılanmalara geçildiği ifade edilirken, Türkiye'de bunun uygun olmadığı,⁵⁹ şimdilik rektör seçiminin üniversite içinde gerçekleştirilmesinin daha uygun olduğu vurgulanmaktadır.⁶⁰ Bu yaklaşım Erkan Mumcu'nun Milli Eğitim Bakanlığı döneminde hazırlanan ve YÖK'ün yetkilerini azaltarak Yüksek Eşgüdüm Kurulu haline dönüştüren tasarı taslağında da yer almıştır. Her iki görüş de tamamen seçim sistemine geçilerek en çok oyu alan rektör adayının atanmasını önermektedir. Ancak bu önerilerde rektörlerin aşırı yetkili olmalarına ilişkin olarak getirilen eleştirilere yönelik çözüm yolları yer almamaktadır.

3. *Üç turlu çoğunluk yöntemine göre seçim yapılması:* Üçüncü öneri rektör belirlemeye ilişkin üç turlu çoğunluk yöntemini önermektedir. Buna göre, seçime öğretim üyelerinin en az % 50'sinin katılmış olması koşulu konularak, bu koşul iki ayrı günde yapılan toplantıda sağlanamazsa rektörü YÖK belirlemelidir.⁶¹ Ayrıca, seçmenlerin yeterli desteğinin ortaya çıkabilmesi amacıyla, üç turlu bir seçim öngörülmüştür. Buna göre, birinci turda alınan oyların % 50'yi aşmadığı durumda, sadece yüksek oy alanların izleyen turlara katılmasıyla, en geç üçüncü turda sonuç sağlanabilecektir. Bu görüşte seçim öncesi aşamanın geliştirilmesi amacıyla rektör adaylarında aranacak niteliklerin belirlenmesi gerektiğinin de üzerinde

⁵⁹ Seçimlerin üniversite içinde yapılabilmesi için de öncelikle Anayasa'nın ilgili maddesi değiştirilerek konunun Anayasa'dan çıkartılması gerektiği belirtilmektedir.

⁶⁰ YÖK, a.g.k., s. 165-166.

⁶¹ a.k., s.166.

durulmaktadır. Ayrıca, rektörlüğe yalnızca ilgili üniversiteden değil, tüm Türkiye üniversitelerinden aday olunabilmesinin sağlanması ve özendirilmesi de önerilmektedir.⁶²

Bütün bu tartışmalarda üniversitede seçim yapılması ve rektörlük seçiminde YÖK'ün yetkilerinin azaltılarak üniversite bileşenlerine kaydırılması gerektiği vurgulanırken, cumhurbaşkanının imzasıyla rektörün atanmasının özerkliğe aykırı düşmeyeceği⁶³ düşüncesi de belirtilmiştir.

4. *Seçimden vazgeçilerek atama yöntemine dönülmesi:* Dördüncü öneri, rektör belirleme sisteminde yapılan seçime yönelik düzenlemelerin sorunları çözebileceğine ilişkin inancın eksikliğini yansıtmaktadır. Bu yaklaşıma göre, devlet üniversitelerinde rektör seçimi için halen uygulanan ve eskisine göre biraz daha iyi olan bu sistemin, zaman ve verim kaybı, kutuplaşmaya sebep olması, yönetimin seçime endeksli hale gelmesi ve daha az oy alanların atanmasının yarattığı huzursuzluk vb. önemli zararları vardır. Mütevelli heyet sisteminin de Türkiye'de henüz uygulama koşulları bulunmamaktadır.⁶⁴ Bu tespit doğrultusunda Marangoz,⁶⁵ mevcut seçim sisteminin korunması durumunda yeni bir yasaya gerek olmadığını belirtmekte ve rektörleri YÖK'ün belirlediği sisteme dönülmesini önermektedir. Bu çerçevede YÖK'e yapılacak rektör adayı başvuruları için rektör adaylarının en az 5 yıl profesörlük yapmış olma, eser ve yöneticilik deneyimi sahibi olma gibi bazı temel şartlar getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu yöntemle göre, üniversitede rektör seçimleri ortadan kaldırılarak, başvurular doğrudan YÖK'e yapılacak ve YÖK'ün oluşturduğu bir seçici kurul tarafından değerlendirilecek, uygun adaylar YÖK Genel Kurulu tarafından belirlenerek Cumhurbaşkanının onayına sunulacaktır.

Günümüzdeki sistemin işleyişini eleştiren ve YÖK ve Cumhurbaşkanlığı tarafından üniversiteden gönderilen listelere uygun atamaların yapılmaması nedeniyle rahatsızlığını dile getiren İnsel⁶⁶

⁶² A.k., s. 166.

⁶³ "Yükseköğretim Kanunu Hakkında Rapor", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 43(1-4), 1993, s.6

⁶⁴ Cafer Marangoz, "Yükseköğretim Reformunda Geç Kalındı?" <http://bilimpolitikasi.tripod.com/Konular/umran.html>, 2003, (12.09.2010); Cafer Marangoz, "Rektör Seçimi Kritik Sorun", <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=103476> 22.01.2004, (12.09.2010).

⁶⁵ Cafer Marangoz, 2003, a.k.

⁶⁶ Ahmet İnsel, "YÖK'e Karşı Gelinemez mi?" *Radikal*,

“madem YÖK düzeni değişmeyecek o zaman hiç seçim yapmamak, otorite gerçekte kimin elindeyse bu işi ona bırakmak lazım. Bu üniversite camiasını aşağılayan bugünkü seçim aldatmacasından daha iyi olur” biçiminde görüşünü dile getirerek, bu koşullarda seçim yapılmamasının daha doğru olacağını belirtmiştir.

Rektörlük seçimlerinin kaldırılarak atamaya dönüştürülmesini savunan bir diğer isim de Gözler olmuştur. Gözler’e göre “Bir demokraside egemenliğin kullanılması hakkını milletten devren almış kişiler temsilcidir. Bunlar millet adına ve onun yerine irade açıklama yetkisine sahiptirler. Açıkladıkları irade sanki milletin doğrudan iradesiymiş gibi, sınırsız ve aslî bir iradedir. ‘Görevliler’ ise irade açıklamaya değil, halkın temsilcilerinin açıkladığı iradeyi yerine getiren kişilerdir. Bu nedenle demokrasi teorisi, ‘görevli’ veya ‘memurlar’ın değil, ‘temsilci’lerin seçim yoluyla belirlenmesini öngörür.”⁶⁷ Üniversite rektörlerini temsilci değil, birer görevli olarak tanımlayan Gözler, demokrasi bakımından rektörlerin seçim yoluyla belirlenmelerini gerektirecek hiçbir neden olmadığını belirtmektedir. Bu değerlendirmeye göre, birer idarî makam olan rektörlerin, halkın temsilcisi olan parlamento veya hükümet tarafından atanması demokratik mantığa en uygun çözüm olacaktır.

Rektör Belirlenmesinde Yeni Sistem Önerisi: Mütevelli Heyeti

ABD gibi model ülkeler incelendiğinde mütevelli heyeti üniversite ile ilgili merkezi bir yapılanmanın yokluğunda işlemektedir. Bununla birlikte Türkiye’de “eğitim yönetimi” örneği olarak kurgulanan mütevelli heyeti, YÖK kaldırılmadan mevcut sisteme entegre edilmeye çalışılmaktadır.

Mütevelli heyeti, rektörlük seçim sistemine ilişkin YÖK yapılanması ve merkezi sisteme yönelik getirilen eleştiriler ve her rektör ataması döneminde dile getirilen memnuniyetsizlikler sonucu çözüm önerisi olarak sıklıkla dile getirilmektedir. Türkiye’de mütevelli heyet uygulamaları vakıf üniversiteleri ve 1959 yılında ODTÜ’nün kurulması ile birlikte yaşanan deneyim dışında uygulanmış bir yöntem değildir. Bunlardan ODTÜ deneyimi, üniversitenin 1959 yılında 7307 Sayılı Yasayla kurulmasıyla başlamış olup, kuruluş yasasında mütevelli heyeti ile yönetileceği belirtilmiştir. Yasanın üçüncü maddesine göre, Millî Eğitim Bakanının teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ve Devlet Başkanının onayıyla 3 yıllığına

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalEklerDetayV3&ArticleID=965501&Date=25.12.2010&CategoryID=42>, 2009, (20.12.2010).

⁶⁷ Kemal Gözler, a.k.

oluşturulan Mütevelli Heyeti 9 kişiden oluşturulur. Heyet üyeleri aralarından bir kişiyi başkan seçer. Rektör, Türk vatandaşları arasından mütevelli heyetin $\frac{2}{3}$ oyuyla seçilir. Görev süresine ilişkin Yasada doğrudan bir belirleme yapılmamış olsa da, bu süreyi mütevelli heyetin belirleme yetkisi vardır. Heyetin bir diğer yetkisi ise Türk vatandaşı olmayan ve rektöre danışmanlık hizmeti verecek bir kişiyi “müşavir rektör” olarak seçme hakkıdır.

Günümüzde vakıf üniversitelerinde ise mütevelli heyet, vakıf yönetim organı tarafından devlet memuru olma niteliklerine sahip ve en az üçte ikisi, yükseköğrenim görmüş adaylar arasından dört yıl süre ile seçilen en az yedi üyeden oluşur. Rektör mütevelli heyetin doğal üyesi olup, kendisi ile ilgili konularda toplantılara katılamaz ve aynı zamanda mütevelli heyet başkanı seçilemez. Mütevelli heyet üyeliği için herhangi bir ödeme yapılmamaktadır. Ancak üyelere toplantıya katılma yol ve huzur hakkı verilebilir. Rektörler, Yükseköğretim Kurulunun olumlu görüşü alındıktan sonra mütevelli heyeti tarafından dört yıl süre ile atanırlar.⁶⁸ Bu düzenlemede ve vakıf üniversitelerinin teşkilat yönetmeliklerinde mütevelli heyetin Yükseköğretim Kuruluna sunmak üzere rektör adayını nasıl belirlediklerine ilişkin detaylı bir düzenlemeye rastlanmamaktadır. Bu nedenle Türkiye’de mütevelli heyet yapılanmasının rektör seçimi açısından daha doğru bir sistem olduğunu vurgulayan görüşler, yurtdışından özellikle de ABD örneklerinden esinlenerek sunulmaktadır.

TÜSİAD’ın girişimiyle EUA (European University Association) tarafından hazırlanan raporda “rektör seçimlerinin liyakat temeline dayandırılması ve seçimlerin, tüm paydaşların (üniversite personeli ve öğrenciler, kurum dışı paydaşlar) temsil edildiği bir kurul aracılığıyla, şeffaflığı ve gerçek anlamda rekabeti garanti edecek şekilde yürütülmesi” ifadesiyle mütevelli heyeti benzeri bir yapı önerilmektedir.⁶⁹ Küçükcan ve Gür de⁷⁰ aynı görüşte olup, mütevelli heyetin içinde ABD örneklerinde olduğu gibi üniversite dışından grupları temsil eden kişilerin de bulunması gerektiğini belirtmektedir.

60. Hükümet Programında, üniversitelerimizdeki nitelik ve kaynak sorununun çözümünün, ancak katılımcı, hesap verebilir,

⁶⁸ “Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği”

<http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang,tr/>, 2005, (20.12.2010)

⁶⁹ Jarmo Visakorpi vd., *Türkiye’de Yükseköğretim: Eğilim, Sorunlar ve Fırsatlar*, TÜSİAD Yayın No: TÜSİAD-T/2008-10/473, İstanbul, 2008, s. 29.

⁷⁰ Küçükcan ve Gür, a.g.k., s. 169.

özerk, sorumlu ve şeffaf bir yönetim anlayışıyla mümkün olduğu, üniversitelerimizin karşılaştığı sorunların ilgili paydaşların katılımı ile çözümüne öncelik verileceği ifade edilmektedir. Bu amaçla üniversitelerimiz için tek tip ve tek merkezli yönetim anlayışından vazgeçileceği ve yönetim anlayışına yönelineceği hedef olarak belirtilmektedir.⁷¹

Türkiye şartlarında, her üniversite için ayrı bir ara-özerk kurul veya mütevelli heyet oluşturmanın şimdilik zor olduğunu belirten Marangoz,⁷² bu nedenle YÖK'ün üniversitelerin hepsi için genel bir "mütevelli heyet" gibi düşünülmesi gerektiğini ve Anayasada yapılacak değişikliklerle rektör atamalarının (kriterler ile birlikte ilan, müracaat ve değerlendirme safhalarını takiben) bu kurula bırakılması gerektiğini ifade etmektedir.

Şenatalar ise,⁷³ dünyanın birçok yerinde seçim sisteminin olmadığını, ancak mütevelli heyetlerin de akademik ve gündelik işleyişe karışmadığını belirtmektedir. Diğer yandan YÖK'ün zaten ülke çapında görev yürüten tek mütevelli heyet olduğuna, ancak yüzden fazla olan üniversite rektörlerini bir tek üst organın atamasının yanlışlığına, üstelik üniversitelerin tercihlerinin dikkate alınmadığına da dikkat çekmektedir.

Önerilerden bir diğeri de Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi Raporu'nda yer almaktadır.⁷⁴ Raporda "Girişimci model" in Türkiye'de uygulanabileceğine ilişkin yaklaşımlar değerlendirilmektedir. Modelin benimsenme gerekçeleri dört maddede toplanmıştır:

-Üniversite yönetimine dış paydaşların dahil edilmesiyle üniversite üzerinde potansiyel siyasi baskılar azalacaktır.

-Üniversite yönetimine dışarıdan katılan profesyonel uzmanlar nedeniyle yönetimde verimlilik artacaktır.

-Üniversite performansı artacak, hesap verebilirliği olanaklı olacaktır.

-Üniversite ile dış paydaşları arasında güçlü bir işbirliği gerçekleştirilerek üniversitenin gelirleri artacaktır.

⁷¹ 60.Hükümet Programı, www.basbakanlik.gov.tr/docs/hukümetprg.doc,2007, (28.08.2008).

⁷² Cafer Marangoz, 2003, a.k.

⁷³ Burhan Şenatalar, <http://www.ntvmsnbc.com/modules/habervideo/video.asp?CatID=0&cbVideo=6347&cbQuality=1>, 2008, (06.08.2008).

⁷⁴ YÖK, a.g.k., s..25-26.

Bununla birlikte, aynı raporda farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Raporda yer alan karşıt görüşe göre, üniversite yönetiminde karar yetkisinin dış paydaşlara verilmesinin öğrenci, öğretim elemanı vb. iç paydaşların yönetimden uzaklaşmasına, ilgi ve katkılarının azalmasına, katılımcılığın sağlanamamasına ve yabancılaşmalarına neden olacağı vurgulanmaktadır. Bu nedenle de, Güney Avrupa ülkelerinde dış paydaşların yönetim kurullarında karar yetkiyle değil, danışma kurullarında önerme ve bilgilendirme amacıyla bulunmalarının daha doğru bir yaklaşım olacağını belirtmektedirler.⁷⁵ Tüm üniversitelerin topluluğu, ekonomiyle, yerel yönetimle ve mezunlarıyla bağlarını güçlendirmek, ayrıca dıştan destek ve eleştiri alabilmek amacıyla öncelikle danışma kurullarının oluşturulmasının desteklenmesi de bu kapsamda ele alınmaktadır.⁷⁶ Bu çerçevede danışma kurullarının oluşturulmasına ilişkin YÖK kapsamında ön çalışma yapılarak bir taslak hazırlanmış ve ülkemiz için henüz uygulanmayan rektörlük seçimlerinde üniversite dışından paydaşların da söz hakkı olması önerisi, danışma kurullarında denemek üzere yer almıştır.

Mütevelli heyetin doğru bir seçenek olduğunu belirtenlerden birisi de eski YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan'dır.⁷⁷ Özcan, rektör belirlemeye ilişkin farklı yöntemlerin kullanılabilmesini belirtmekte, seçim sisteminde bazı değişiklikler yapılarak, bu sisteme devam edilmesinin bir yöntem olabileceğini söylemektedir. Cumhurbaşkanı'nın bu seçimlere müdahil olmak istemediğini belirten Özcan, YÖK'ün ve Cumhurbaşkanı'nın devreden çıkmasıyla, sadece öğretim üyelerinin seçimiyle rektör atanabileceğini ifade etmektedir. Ancak kişisel tercihinin mütevelli heyeti olduğunu, mütevelli heyetin üniversite çapında, il düzeyinde veya ülke düzeyinde örgütlenebileceğini ve rektörlerin bu heyet tarafından seçilebileceğini ifade etmektedir. Seçim sisteminde ABD'deki üniversitelerde uyguladıkları bulunan, adayların özgeçmişleriyle müracaat etmesi, ön izlemeden sonra seçilenlerle yapılan mülakat ve sonrasında mütevelli heyet tarafından seçim yapılması biçiminde örgütlenen bir sistem önermektedir. Mütevelli heyetin üye profiline ilişkin olarak da her kesimden temsilcilerin bulunması gerektiğini belirterek, iş

⁷⁵ a.k., s. 26.

⁷⁶ YÖK, a.k., s. 165-166.

⁷⁷ Can Dündar, "Can Dündar Soruyor: Neden?" (26.05.2009 tarihinde YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan ile yapılan söyleşi), [http://www.ntvmsnbc.com/id/24961441/#act=scr&s=157, 2009, \(10.07.2009\)](http://www.ntvmsnbc.com/id/24961441/#act=scr&s=157, 2009, (10.07.2009).).

dünyasından, sivil toplum kuruluşlarından vb. oluşan bir yapılanma önermektedir.

DEĞERLENDİRME

Türkiye’de yükseköğretim sistemi rektörün belirlenmesi açısından çok merkezîyetçi olup, üniversitelerin talep ve gereksinimlerini karşılayamamaktadır. 2547 Sayılı Yasanın 13. maddesi başlangıçta seçim sistemine olanak vermezken, 1992’de 3826 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle, ilgili madde üniversitelerde ön seçim izin veren bir biçim almıştır. Yasa bu haliyle ne seçim sisteminin ne de atama sisteminin sağlayabileceği yararlar için elverişlidir. Atama modelinin sakıncalarını gidermek ve özellikle antidemokratiklik eleştirisini ortadan kaldırmak için atama modeline entegre edilen ön seçim, bu haliyle amaca hizmet etmemekte, sakıncaları ortadan kaldıramadığı gibi, yeni eleştirilere ve sorunlara neden olmaktadır. Ancak sisteme ilişkin tartışmalara bakıldığında esasında tartışılan sorunların mevzuatın uygulanmasıyla ilgili değil, yapılan düzenlemelerin yansıttığı zihniyet ile ilgili olduğu görülmektedir. Sistemde katılımcılık biçim görüntüsü altında, gerçekte merkezîyetçi bir uygulama hakimdir.

Bu noktada aksadığı düşünülen konulardan ilki, üniversitelerde yapılan seçimin YÖK tarafından ön değerlendirme olarak görülmesi ve asıl seçimin YÖK Genel Kurulunda yapılmasıdır. Bu kapsamda rahatsızlıkları gidermek için uygulanan sistemden bütünüyle vazgeçilmeden, rektör seçimine ilişkin Anayasa ve 2547 Sayılı Yasa’da bazı değişiklikler yapılabileceğine ilişkin zaman zaman öneriler getirilmektedir. En çok dillendirilen öneri ise üniversitedeki seçimlerde sadece öğretim üyelerinin değil, üniversitenin tüm bileşenlerinin katıldığı bir oylama ile rektörün kurum içinden belirlenmesi ve bu seçimlerin irade beyanı olarak dikkate alınmasıdır. Ancak bu öneri Anayasa, ilgili yasa ve yönetmeliklerde, iyi planlanmış ve üniversitelerin özerklik taleplerini dikkate alan değişikliklerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Aksi halde bugüne kadar yapılan değişikliklerde olduğu gibi sorunu gidermekten çok daha karmaşık hale getirmesi olasıdır.

Bir diğer sorun alanı, Cumhurbaşkanının atama yetkisidir. Türkiye’de Cumhurbaşkanları, rektörün belirlenmesine ilişkin yetkilerinin fazlalığından yakınsa da yakınmasa da, bu yetkilerini kullanmışlardır. Zaman zaman YÖK’ün görüşüne uygun olarak sorumluluğu YÖK’e yüklerken, bazı durumlarda takdir yetkisini kullanarak rektörü belirlemişlerdir. Örneğin, bir önceki Cumhurbaşkanı Sezer,

Temmuz 2000’de bir yandan “en çok oyu alan rektör adaylarının liste dışı bırakılması, YÖK’ün üniversitelerin demokratikleşmesinin önündeki engel olduğunu açıkça göstermektedir”⁷⁸ diyerek listeyi YÖK’e geri gönderirken, aynı dönemde yaptığı bazı rektör atamalarında en çok oyu alan ve YÖK tarafından birinci sırada gönderilen adayları atamamıştır. Aynı şekilde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül göreve geldiği tarihten bu yana her rektör atama işlemi sırasında Cumhurbaşkanının yetkilerine ilişkin rahatsızlıklarını dile getirmektedir. Bu bağlamda tanımadığı ve kendisine ait değerlendirmesinin olmadığı bir koşulda atama yapmaktan duyduğu rahatsızlığı ifade etmiş,⁷⁹ rektör seçiminin Cumhurbaşkanına bırakılmasının doğru olmadığını ve bu konuda yeni bir düzenleme yapılması gerektiğini belirtmiştir.⁸⁰ Ancak yaptığı atamalarda en az selefi kadar takdir yetkisini kullanmış ve bu kapsamda eleştirilmiştir. Aynı biçimde, daha az eleştirmekle birlikte, Süleyman Demirel’in Cumhurbaşkanlığı dönemindeki atamalar da belirli düzeyde tepki almıştır.

Cumhurbaşkanlarına yöneltilen eleştirilerin “siyasal” yönü ağır basmaktadır. 1982 Anayasasına göre Cumhurbaşkanı tarafsız olarak nitelenmekle birlikte, yaptığı atamalar salt teknik kriterlere göre yapılmamakta, siyasal tercihleri de içermektedir. Ancak bu durumu YÖK’ün aday belirleme sürecinden bağımsız olarak değerlendirmek hatalı olacaktır. YÖK’ün aday belirleme süreci ve cumhurbaşkanının takdir yetkisinin birlikte düzenlenmesi ve -seçim ya da atama- öncelikle uygulanacak usule karar verilmesi gerekmektedir. Eğer amaç üniversitelerin karar verme yetkisinin dikkate alınması ise bu iki sürecin de aynı kapsamda düzenlenmesi gerekmektedir.

Üniversitenin kendi rektörünü seçmesine ilişkin getirilen bir diğer öneri ise, mütevelli heyeti uygulamasına geçilmesidir. Ancak bu noktada mütevelli heyetine ilişkin önerilerden hangisinin uygulanacağı konusunda bir görüş birliği sağlanamamıştır. Mütevelli heyeti önerilerinde ABD uygulamalarının ağırlığı hissedilmektedir. Türkiye’de bu çerçevedeki yapılanmanın bir ön çalışması niteliğinde olan Danışma Kurulu Taslağından da anlaşılacağı üzere or-

⁷⁸ Özcan Yeniçeri, “Rektör Atamaları ve İnsan Doğası”, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, http://www.21yyte.org/tr/pdf2063-Rektor_Atamaları_ve_Insan_Dogasi.pdf, 2008, (25.12.2010).

⁷⁹ “Peki Bu Atamaları Nasıl Yaptı: İşte İki Cumhurbaşkanı Arasında Kıyaslama...” <http://www.nethaber.com/Politika/153691/Necdet-Sezer-7-yillik-cumhurbaskanligi>, 2010, (20.10.2010).

⁸⁰ Abdullah Gül, a.k.

taya çıkan görüntü eğitim yönetişimi uygulamasıdır.⁸¹ Böylece Yükseköğretim Kurumu dışında üniversiteler üzerinde etkisi olacak gruplar, kentteki kamu yöneticileri, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör olacaktır. Bu durumda, kentteki sermayedar kesimin yerel siyaset ve sivil toplum kuruluşları üzerindeki etkileri dikkate alınacak olursa, üniversitelerin karar ve uygulamaları üzerinde de ağırlığı olacaktır. Heyetin üniversite üzerinde karar vermesi planlanan bileşenlerinden dış paydaşların üniversite konusunda yeterince donanımlı olmaması, üniversiteleri mevcut durumun da gerisine götürecektir.

Yukarıda belirtilen seçim sistemi veya mütevelli heyeti önerilerinde vurgu, katılanların niteliği farklı olmakla birlikte, “katılımcılık” odaklıdır. “Katılımcılık” biçim görüntüsü altında getirilen bu önerilerin en önemli sakıncası ise, seçimlerin ekonomik ve siyasal erki elinde bulunduranların verdiği kararlara meşruiyet kazandırma aracı haline gelmesi olasılığıdır. Kaldı ki rektör atamaları siyasal kararlar olup, dönemin siyasal gelişmeleriyle eşgüdümlü olarak yürütülmektedir.⁸² Üniversitelerin rektörlerini (ister seçimle, isterse de mütevelli heyeti vb. yöntemlerle) kendilerinin belirlemeleri ya da rektörlerin YÖK, parlamento, cumhurbaşkanı gibi bir organ tarafından atanması, rektör belirlemenin siyasal niteliğinde görece olarak az bir değişiklik yapacaktır. Çünkü üniversiteler siyaseten önemli kurumlardır; egemen ideolojinin talep ettiği emek ve bilimin üretiminde önemli bir yerleri vardır. Ayrıca, üniversiteler küçümsenemeyecek bir rant alanı, rektörlük ise çok güçlü bir makamdır. Dolayısıyla siyasal erkin taleplerinden bağımsız, sadece üniversitenin “teknik” gereksinimleri dikkate alınarak belirleme yapılmasına “izin verilemeyecek” kadar önemli kurumlardır. Rek-

⁸¹ Danışma kurulu üyeleri taslağın 5. ve 6. maddelerde üyeler şöyle sıralanmaktadır: Rektör, Dekanlar, Meslek Yüksekokulları Koordinatörü, varsa TÜBA üyesi olanlar, üniversitede göreve devam eden eski rektörler, Sanayi ve Ticaret Odası başkanları veya temsilcileri; TMMOB’ a bağlı meslek odalarının başkanları, üniversite Mezunlar Derneği başkanı; İl Millî Eğitim Müdürü ve Valiliğin belirleyeceği diğer iki kurumun müdürü; ildeki STK’ lardan senatonun önerisi ile belirlenen ikisinin başkanları; belediye veya büyükşehir belediyesi başkanı veya temsilcisi.

⁸² Rektörün belirlenmesine ilişkin sistemlerin tarihsel gelişimine bakıldığında değişikliklerin ülkedeki siyasal kırılma noktaları ile doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olduğu görülmektedir. Rektörün atanarak göreve getirilmesi, 12 Eylül rejiminin otoriter ve merkezîyetçi uygulamalarına, 1992 değişikliği ile ön seçimle belirlenmesi ise, DYP-SHP koalisyonu dönemi olan ve rejimin yumuşadığı, “liberal demokrasi”ye evrilmeye başladığı döneme denk gelmektedir.

tör, kendisini seçen/atayan güçlere belirli ölçüde bağımlı olmaktadır. Aldığı kararlarda bu güçlerin taleplerini göz önünde bulundurmakta, yönetim stratejisini ikinci kez göreve getirilmesini sağlayacak “rasyonel” tercihlere yönlendirmektedir.

Sonuç olarak, rektörlük seçim sisteminin değişmesi gerektiği yönetilenler, seçmenler, adaylar ve atayanlardan oluşan konunun bütün taraflarının hoşnutsuzluklarını dile getirmelerinden anlaşıl-maktadır. Konu ile ilgili çevreler farklı öneriler sunmaktadır. Bununla birlikte, sistemden sisteme sıçramak yerine mevcut sistem içerisinde düzeltici önlemlerin alınması, sistemin bütünüyle değiştirilmesi ve yerine daha önce hemen hiç denenmemiş bir sistemin getirilmesinin içerdiği sakıncaları önleyecektir.

Dünyadaki ana akım olan girişimci üniversite modeli yerine Türkiye üniversiteleri için uygun olanı, rektörlük makamının ekonomik ve siyasal anlamda çok güçlü bir makam olmaktan çıkartılmasıdır. Bu amaçla rektörün yetkileri üniversitedeki kurullara ve fakültelere delege edilerek sınırlandırılmalıdır. Diğer yandan rektörün görev süresi ya iki dönem seçilme olanağı vererek 2+2 biçiminde kısaltılabilir ya da daha uzun süreli olarak bir kez seçilmek koşulu konulabilir. Rektör adaylarının dekanlık veya müdürlük gibi mevkilerden edinilmiş yöneticilik deneyimleri rektör seçildikten sonraki yöneticiliğe alışma sürecini kısaltması açısından aday olma kriterlerinden biri olarak belirlenebilir. Daha da önemlisi sürekli değişiklik yapılmadan, oluşturulan sistemin kurumsallaşmasına/gelenekselleşmesine izin verilerek üniversitede her kesimin temsil edildiği bir sistemle seçim yapılabilir. Seçim sonucu atanmanın Cumhurbaşkanı tarafından onaylanıp, hangi koşullarda kullanılacağı açıkça tanımlanmak koşuluyla Cumhurbaşkanı veto yetkisi verilebilir. Ayrıca atanan rektörün belirli dönemlerde (ör. altı ayda ya da yılda bir) hedefleri ile uygulamalarını içeren bir faaliyet raporu hazırlayarak üniversite bileşenlerine sunması ve bu raporu tartışmaya açması, yine hangi koşullarda kullanılacağı önceden ilgili yasada belirtmek üzere, üniversite bileşenlerinin rektörü geri çağırma hakkının olması da rektörün aşırı güçlü olması konusundaki tartışmalara açılım sağlayabilecektir. Bu öneriler üniversite yönetiminden kaynaklanan bazı çatışmalara çözüm getirmede belirli derece etkili olsa da, siyasal iktidarların demokratikleştirici açılımlara yönelmesi bağlamında, üniversitelerin siyasal meşruiyet üretmede ve belirli ölçüde siyasal-ekonomik rant dağıtımındaki konumu nedeniyle, çok umutlu olmak da mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

- “Abdullah Gül O Rektörü Atamadı”, <http://www.internethaber.com/abdullah-gul-o-rektoru-atamadi--309010h.htm> , (11 Kasım 2010).
- Akman, Arif “Yüksek Ziraat Enstitüsünün Öyküsü”, *Gıda Dergisi*, 15(1), 1990, s. 3-12.
- Anayasa Mahkemesi, 2007/18 Karar Nolu Anayasa Mahkemesi Kararı, http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2484&content=, 2007, (10.12.2010).
- Atlan, Kemal, “Gül, Erkeklere Fark Atan Bayan Rektör Adayını Atamadı”, *Milliyet Gazetesi*, 7 Eylül 2007, <http://www.milliyet.com.tr/2007/09/07/son/sontur68.asp>, (15.11.2010).
- Bilsel, Ayhan, “Avrupa’da Üniversite Yönetimi”, <http://research.emu.edu.tr/Presentations/Avrupada%20Universite%20Yonetimi.ppt>, 2006, (10.11.2010).
- Board of Governors Bylaws, *Wayne State University*, <http://bog.wayne.edu/files/bylaws.pdf>, 2007, (15.11.2010).
- “Board Of Trustees” The California State University, <http://www.calstate.edu/bot/overview.shtml>, 2008, (15.11.2010) .
- “Chancellor Searches” Board of Trustees; City University of New York, <http://policy.cuny.edu/text/toc/mgp/ARTICLE%20II/Policy%202.3/>, 1997, (15.11.2010).
- Constitution of The University of Haifa http://www.haifa.ac.il/html/html_heb/docs/constitution_eng2010.doc, 2010, (10.12.2010).
- “Constitution and General Statues of Hebrew University” http://www.huji.ac.il/huji/eng/univer_rules9_e.htm, 2008, (10.12.2010).
- Çankaya, İbrahim ve Fatih Töremen “Türkiye, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversite Yönetimlerinin Karşılaştırılması”, *MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ*, 7(13), 2010, s.151-163.
- Danıştay ,”1992/238 Karar Numaralı Danıştay Birinci Daire Kararı”, 1992.
- Danıştay , “1993/3177 Karar Numaralı Danıştay Beşinci Daire Kararı”, 1993.
- Danıştay, “1995/3624 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı”, 1995.
- Danıştay, “1999/281 Karar Numaralı Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Kararı”, 1999a.
- Danıştay, “1999/2923 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı”, 1999b.
- Danıştay, “1999/7145 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı”, 1999c.
- Danıştay, “2003/2062 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı”, 2003.

- Danıştay, “2007/805 Karar Numaralı Danıştay Sekizinci Daire Kararı”, 2007.
- “Danıştay ‘Rektörlük davası’nda yürütmeyi durdurmayı reddetti”
<http://www.memurlar.net/haber/158717/>, 2010, (15.10.2010).
- Doğramacı, İhsan, *Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış*,
<http://www.dogramaci.org/r-main.html>, 2000, (20.12.2005).
- DPT, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT yayını, 2000.
- DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Planı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT yayını, 2009.
- Dündar, Can “Can Dündar Soruyor: Neden?” (26.05.2009 tarihinde YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan ile yapılan söyleşi),
<http://www.ntvmsnbc.com/id/24961441/#act=scr&s=157>, (10.07.2009).
- El, Kıvanç, “Köşkün Rektör Karnesi”, www.memurlar.net/haber/154522, 2009, (20.12.2010).
- Eurydice (The Information Network on Education in Europe), *Higher Education Governance In Europe: Policies, Structures, Funding and Academic Staff*,
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/091EN.pdf, 2008, (15.12.2010).
- Gözler, Kemal, “Cumhurbaşkanı - YÖK Çatışması”, *Ankara Barosu Dergisi*, 59(2001/1), s.37-59, www.anayasa.gen.tr/yok.htm, 2001, (20.12.2010).
- Gül, Abdullah, “Üniversiteler Konusunda Yeni Bir Dönem Başlamalı”,
<http://www.tccb.gov.tr/haberler/170/47596/cumhurbaskani-gul-universiteler-konusunda-yeni-bir-donem-baslamali.html>, 2008, (10.10.2010).
- Hatiboğlu, Tahir, *Türkiye Üniversite Tarihi*, İkinci Baskı, Ankara: Selvi Yayınları, 2000.
- İnsel, Ahmet, “YÖK’e Karşı Gelinemez mi?” *Radikal*,
<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalEklerDetayV3&ArticleID=965501&Date=25.12.2010&CategoryID=42>, 2000, (20.12.2010).
- Korkut, Hüseyin, “Türkiye’de Üniversiteler İçin Model Arayışı”, *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(1), 1990, s. 65-79.
- Küçükcan, Talip, Bekir S. Gür, *Türkiye’de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Ankara: Seta Yayınları Vakfı, 2009.
- Marangoz, Cafer, “Yükseköğretim Reformunda Geç Kalındı?”
<http://bilimpolitikasi.tripod.com/Konular/umran.html>, 2003, (12.09.2010).
- Marangoz Cafer, “Rektör Seçimi Kritik Sorun”,
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=103476>, 22.01.2004, (12.09.2010).
- Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kuruluş Kanunu, Kanun No: 7307, 1959.

- Ortaş, İbrahim, “Üniversitelerin Sorunları-2”, *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 3(1), <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=123>, 2003, (18.06.2006).
- Özay, İlhan, *Günışığında Yönetim*, İstanbul: Alfa Yayınevi, 2002.
- “Peki Bu Atamaları Nasıl Yaptı: İşte İki Cumhurbaşkanı Arasında Kıyaslama...” <http://www.nethaber.com/Politika/153691/Necdet-Sezer-7-yillik-cumhurbaskanligi>, (20.10.2010).
- “Rektörlük Seçimleri”, <http://www.malatyahaber.com/haberler/templates/malatya-new.asp?articleid=16613&zoneid=5&y=31>, 2008, (10.01.2011).
- “Rules Governing The Board of Trustees of The California State University” http://www.calstate.edu/bot/documents/rules_of_procedure.pdf, 2006, (08.12.2010).
- Sarılioğlu, Faik, “Akademik Ortamda Kabul Edemediklerimiz”, *Tip Dünyası Dergisi*, S:71, <http://www.ttb.org.tr/TD/TD71/5.html>, 2000, (10.12.2010).
- Şenatalar, Burhan, <http://www.ntvmsnbc.com/modules/habervideo/video.asp?CatID=0&cbVideo=6347&cbQuality=1>, 2008, (06.08.2008).
- “The Board of Trustees”, *University of Massachusetts*, <http://www.massachusetts.edu/bot/index.html>, 2010, (01.12.2010).
- The Council for Higher Education Law, http://www.che.org.il/template/default_e.aspx?PageId=301, 2008, (10.12.2010).
- “University of Massachusetts Board of Trustees Bylaws”, http://media.umassp.edu/massedu_policy/Revised%20By-Laws%2024-10.pdf, 2010, (01.12.2010).
- Üniversitelerde Akademik Teşkilat Yönetmeliği, <http://www.yok.gov.tr/content/view/462/183/lang,tr/>, 1982, (20.12.2010).
- Üste, Rabia Bahar, “Üniversite Rektörlük Seçimine Alternatif Yaklaşım ve Dokuz Eylül Üniversitesi Örneği”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 3(1), 2003, s.39-46 <http://eab.ege.edu.tr/pdf/3/C1-S1-2-M5.pdf>, (10.11.2010).
- Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği <http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang,tr/>, 2005, (20.12.2010).
- Visakorpi, Jarmo, Fuada Stankovic, Julio Pedrosa, Christina Rozsnyai, *Türkiye’de Yükseköğretim: Eğilim, Sorunlar ve Fırsatlar*, TÜSİAD Yayın No: TÜSİAD-T/2008-10/473, İstanbul, 2008.
- Wayne State University, <http://bog.wayne.edu/about.php>, 2010, (20.11.2010).
- Yeniçeri, Özcan, “Rektör Atamaları ve İnsan Doğası”, *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, http://www.21yyte.org/tr/pdf2063-Rektor_Atamaları_ve_Insan_Dogasi.pdf, 2008, (25.12.2010).

- YÖK, *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*,
<http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/>, 2007, (20.05.2008).
- “YÖK'ten Rektör Atamaları Açıklaması”
<http://www.trt.net.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=365d2537-655c-449f-9eee-d1d2e63ac9e0>, 2010, (25.12.2010).
- Yükseköğretim Kanunu (2547 SK) <http://www.yok.gov.tr>, 1981, (20. 03. 2006).
- “Yükseköğretim Kanunu Hakkında Rapor”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 43(1-4),1993, s.5-14.
- Yükseköğretim Kurulu Teşkilatı Ve Çalışma Usulleri Yönetmeliği,
<http://www.yok.gov.tr/content/view/445/183/lang,tr/>, 1987,
(10.10.2010).
- Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5467 SK)
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5467.html>, 2006, (15.10.2008).
- Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (5573 SK),
<http://www.resmi-gazete.org/sayi/3599/5573-yuksekogretim-kurumlari-teskilati-kanunuyuksekogretim-kanunu-kamu-mali-yonetimi-ve-kontrol-kanunu-telsiz-kanunu-ile-78-ve-190-sayili-kanun-hukmunde-kararnamelerde-degisiklik-yapilmasi-hakkinda-kanunda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun.html>, 2007, (15.10.2008).
- 60.Hükümet Programı, www.basbakanlik.gov.tr/docs/hukümetprg.doc, 2007, (28.08.2008).
- 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu (1750 SK), (1973), (Tahir Hatiboğlu), *Türkiye Üniversite Tarihi* içinde, Ankara: Selvi Yayınları, İkinci Bası, 2000, s. 229-264.
- 1982 Anayasası
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.2709&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>, 2005, (22.10.2010).
- 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu (4936 SK) (1960) (Aydoğan Ataunal), *Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretimdeki Gelişmeler* içinde, Ankara: MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü, 1993, s. 278-311.
- “5467 Sayılı Kanun”, *Cumhurbaşkanlığı Basın Açıklaması*,
<http://www.tccb.gov.tr/ahmet-necdet-sezer-basin-aciklamalari/494/60321/5467-sayili-kanun-.html>, 2006, (Erişim tarihi: 08.12.2008).
- 5772 Sayılı Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (5772 SK)
<http://www.kazanci.com/cgibin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/tc5772.htm&query=5772#fm>, 2008 (Erişim tarihi:11.10.2010).